

(המשך מממור 14)

הוא מצריים. מצד הערכים לא תיתכן מלחמה שבה לא תישא מצריים בעיקר המאמץ.

איש השנה של תשכ"ח היה אלימ אריק רגב, שסימל את המלחמה בביקעת הירדן. אין זה מקרה כי איש השנה של תשכ"ט הוא האדם שעל שמו נקרא הקו מול מצריים. כי השנה תפס הקו הירדני, עם כל בעיותיו, מקום שני במעלה במחשב של צה"ל.

כמו התעלה בדרום, כן הירדן הוא במיוחד קרתית אידיאלי בתנאי מלחמה. אולם התנאים בו שונים מאשר בתעלה. אין מאחוריו מידבר ריק, אלא אזור מיושב, ובו אוכלוסייה גדולה ועוינת. הוא חשוף לפעולות גרילה. הוא קרוב יותר למרכז ישראל.

אולם מיוגרעות אלה אינן שקולות כנגד הי מעלה העיקרית: בחזית המיזרחית אין מול צה"ל אויב מסוכן.

החושב על החזית המצרית, מוכרח לתת את דעתו על אפשרות של פלישה החושב על החזית הירדנית, פטור מן הבעיה הזאת. לעומת זאת נתונה דעתו לראגה אחרת — אירגוניה הפידאיון הפלסטיניים.

אירגונים אלה אינם יכולים לסכן את המי

דומה המצב בגבול הלבנוני, גם שם פועלים החבלנים, וגם הם עלולים באחד הימים להפוך את המצב מ"נסבל" לבלתי-נסבל. גם שם יש רק דרך אחת להגן על היישובים: לכבוש את השטח ממול כיבוש-קבע. וגם שם אין צה"ל שש לקראת אפשרות זו.

דחאק במיגור הסורי של החזית היו העניינים בתשכ"ט שקטים ביותר. כי השילטון הסורי, בעל הקול הרם, הוא זהיר למדי במעשיו.

דמשק קרובה מאוד לקו-החזית — ואין איש בדמשק שוכח זאת לרגע.

הגורם הדינאמי: הפלסטינים

למראית-עין היה מאזן הביטחון של ישראל, בסוף תשכ"ט, מרגיע למדי. המדינה הפכה מצודה, ערוכה להגנת היקפת. מצביאיה לא חששו שתפרוץ מלחמה חדשה בקרוב. מבחינה שיטתית, אפשר לומר כי מצב זה יכול להימשך הרבה-הרבה זמן, כפי שקבע משה דיין. אפשר היה לחשוב, כמו דיין, כי מצב זה רצוי יותר מכל מצב אפשרי של שלום.

אולם היה זה מבט שיטחי בלבד. למצורת ישראל, עם כל כושרה הצבאי, צפויות סכנות

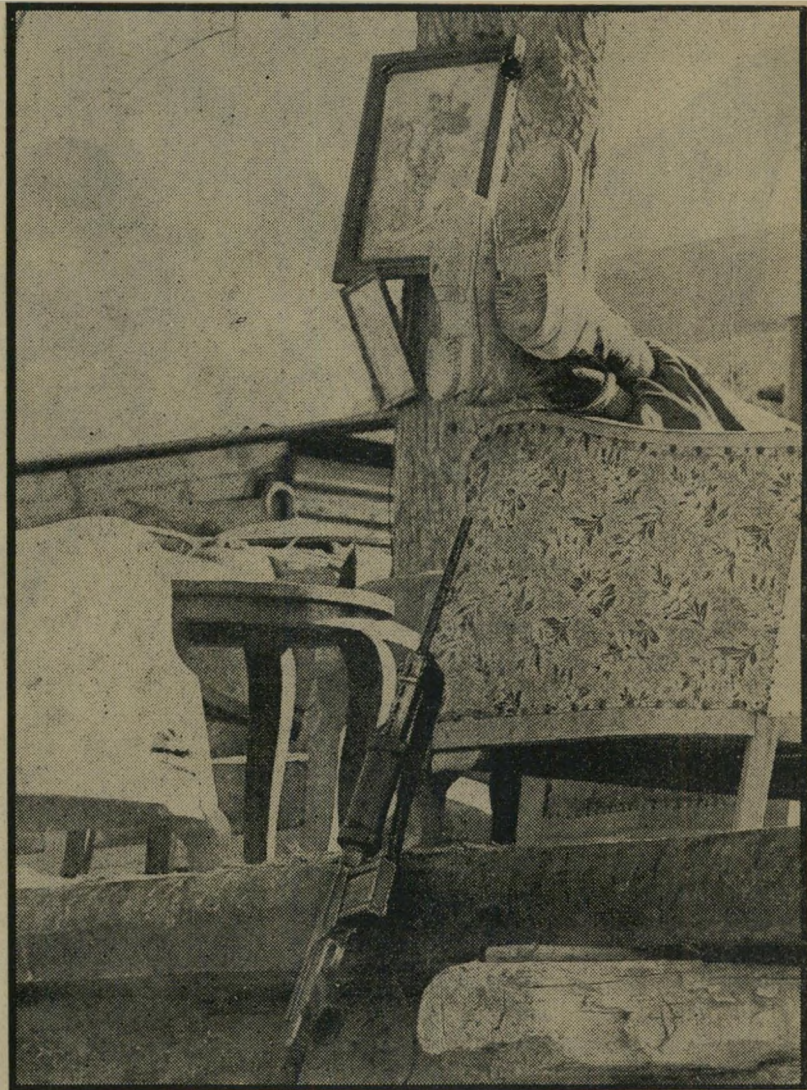
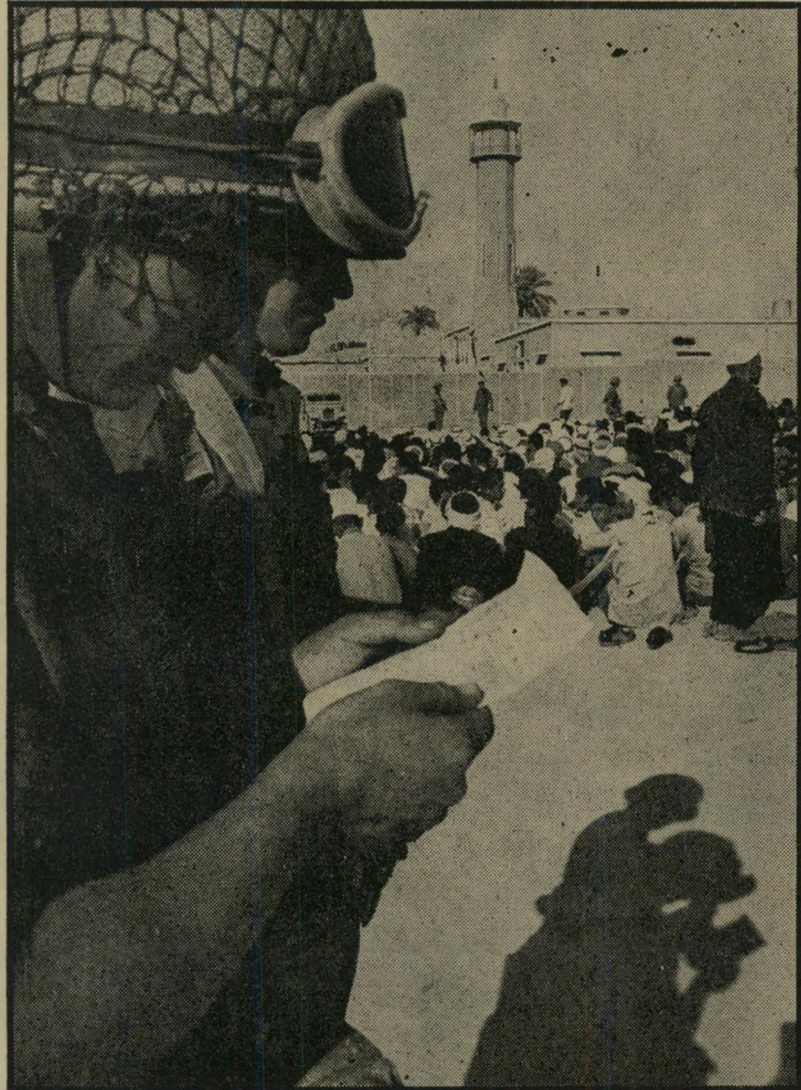
פלסטינית הוא ביטחוניסט מובהק, איש צמרת צה"ל עד לא מכבר — אותו אלוף (מיל.) מתי פלד.

הגורם המביא אנשים כמוהו לחיפוש פיתרונות-שלום עם הפלסטינים דחאק אינו ריבוי מעשי-טרור בשטחים המוחזקים או בישראל — אלא הפוטנציאל העצום של הפלסטינים לחולל מהפכה בעולם הערבי עצמו.

יכולת זו היא הגורם הדינאמי העיקרי במצב הביטחוני של ישראל, לעומת הסטאטיות של קריאה ויחסי-הכוחות. החיילים הפוליטיים רואים זאת במצב מפוכח יותר מן הפוליטיקאים.

למשל: אם יתפוס יאסר עראפאת בשנת תש"ל את השילטון בעמאן, יחול שינוי דראסי טי במצב. בפני ישראל תעמוד אז אופציה ברזי רח: לכבוש את עבר-הירדן במלחמה מונעת, או לפתוח במשא-ימתן לשלום עם עראפאת. בתום תשכ"ט עמדה אפשרות תיאורטית זו לנגד עיני הוגי-דעות רבים.

הרעיון שישראל תנהל משא-ומתן עם הטרוריסטים — רעיון ששום פוליטיקאי או עיתונאי אינו מעז להעלותו בפומבי — אינו מפחד ואינו מבטית את החיילים. איש כמו האלוף (מיל.) חיים הרצוג העלה בתשכ"ט לא פעם

בחזית: חייל חוסף אנוחה קלה במעוזו בהכנסה בין הכוזות בעורף: חייל קורא מכתב אהבית במצוד אחר חבלנים בעזה

דבר זה באופן מסוכן ובלתי-ריגשי, כאחת האפשרויות המעשיות במצב מסויים.

"מי זה צה"ל?"

מה יקרה אם לא יושג השלום, אם תישאר ישראל במצב של מצודה-במצור במשך זמן רב? האם יש חשש בפני מיליטאריזציה רוחנית ומעשית של המדינה, הפיכת המדינה לספרטה או לפרוסיה חדשה?

בעייה זו עוררה חששות בתום תשכ"ח, וחששות כבדים עוד יותר בתום תשכ"ט.

אדם אחד שלא חשש היה חיים ברילב — והוא עצמו הוא אחת העובדות שיש בהן כדי להרגיע את החששות.

"איני רואה כל סכנה כזאת", אמר ברילב בסוף השנה במיבטאו המדויק והאיטי. "מי זה צה"ל? צה"ל זה כל העם. כל אחד משרת במילואים. בעלי כל הדיעות, כל המפלגות, משרתים בצה"ל."

היה זה אחד הפלאים של תשכ"ט, ואולי הפלא העיקרי שהמדינה-המצודה, הנתונה במצור מתמיד, שמרה על שיווי-משקלה הנפשי.

ולא היה אדם פחות מיליטאריסטי מהאיש שפיקד על המצודה: חיים ברילב עצמו.

שאינן בתחום הצבאי הקלאסי. איש כמו חיים ברילב יודע זאת היטב.

אחד התהליכים המסוכנים הוא עצם הגברת העומס הביטחוני. שיעור האבידות גדל והולך. חלקו של תקציב הביטחון בהכנסה הלאומית הולך וגדל משנה לשנה, הגיע זמנו לאחוז מאתיים. גם שאר המשאבים הלאומיים המוקצים לביטחון — זמן-העבודה של אנשי-המילואים, הש"פעת הביטחון על שיטת-חיים אחרים — גדלים. המהפכה הפלסטינית הולכת ומכה גלים בעולם הערבי הסובב את ישראל. כוחה הצבאי אינו מסכן את קיום ישראל, אך אין בצה"ל המולול בו.

בדברם על הפיראיון, משתמשים קציני צה"ל במינוח שונה לגמרי מאשר הפוליטיקאים והעיתונאים בעורף.

צה"ל אחראי על השטחים המוחזקים. לכן אין הוא מולול — שוב בניגוד לפוליטיקאים ולעיתונאים — בכורחה של האומה הפלסטינית. הקצינים הבכירים יודעים שיש ישות פלסטינית, והם מתחשבים בכך בחישוביהם הצבאיים. גם כשאנשים מסתחים פיתרונות פוליטיים, הם מכינים בצורך למצוא פיתרון כזה. "אין אפשרות לחסל את הטרור עד אשר ימצא הסדר ופיתרון לפלסטיניים", הכריז חיים ברילב יותר מפעם אחת.

אין זה מיקרה שאחד המטיסים העיקריים להקמת מדינה

דינה מבחינה צבאית. אולם הם יכולים לגרום להסתבכות צבאית בדרך אחרת.

במשך כל השנה הלמו החבלנים במיגור היחיד של החזית בו סמוכים יישובים ישראליים לקריאה. עמק בית-שאן ועמק הירדן נשארו שדה-קרב.

התנאים בשדה-קרב זה הם כולם לרעת צה"ל. רוב הפגיעות שם באות מעבר לגבול. המרגמות והקטיושות ממוקמות בגדה המיזרחית של הירדן. אין כל אפשרות לשחק אותן אלא לשעה קלה.

כל פרשן צבאי מבין זאת היטב: הדרך היחידה להגנה במיגור זה, בהעדר שלום, היא לכבוש את השטח שמעבר לירדן, כדי להרחיק את מוקדי-ההתקפה ממטרותיהם.

מבחינה צבאית זהו מיבצע קל. אולם אופי ייבני לצה"ל של ברילב שאינו שש לקראת אפשרות זו. הוא מבין כי היא עלולה לגרום להסתבכויות פוליטיות בינלאומיות חמורות.

כל עוד הפגיעות והאבידות הן בגדר ה"נסבל", אין איש לוקח בחשבון ברצינות אפשרות של פלישה כזאת. השאלה היא — היכן גבול ה"נסבל"?

קרוב לחדאי שלא תיקבענה לכך הנחיות מראש. הדבר הוא עניין של מצב-רוח לאומי, של גיבוש הדיעות בצורת המדינית המנהלת את המדינה. בסוף תשכ"ט נראתה האפשרות של חידוש המלחמה רחוקה למדי.